

Вільде Ірина

Життя та творчість

Вона жила і творила у комуністичному суспільстві, була відомою письменницею і непересічною особистістю. Але ніхто не знав у ті роки, як вона любила Україну і мріяла про її незалежність! Досі дослідники її творчості дивуються: як вдавалося письменниці видавати твори, у жодному з яких не було похвали тодішньому режимові. Вільде любили і ненавиділи, але усі без винятку поважали, боялися. Боялися не її, а того правдивого слова, бо була вона непримиренна у своїй правді.

*"Щоб увійти у безсмертя, людина
мусить
скласти два екзамени: один перед
сучасниками,
другий – перед історією".
І. Вільде, "Тільки два екзамени".*

Ці екзамени відома письменниця, лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка склала на відмінно. Однак Ірина Вільде була настільки простою і невибагливою людиною, що не ставила собі за мету увійти в безсмертя, воно само прийшло до неї, бо було плодом непересічного таланту.

Її ставлять в один ряд з Вірджинією Вулф та Симоною де Бовуар, називають послідовницею Ольги Кобилянської.

Справжнє ім'я та прізвище Ірини Вільде – Дарія Дмитрівна Макогон. Народилася майбутня письменниця 5 травня 1907 року в Чернівцях. Її батько – письменник, демократ Дмитро Макогон учителював разом із дружиною Адольфіною Гнатівною в різних селах Буковини. Та найбільше Вільде любила Веренчанку, де минули її юнацькі роки. "Я – родом із дитинства", — ці слова Антуана де Сент-Екзюпері звучать у розповіді Ірини Вільде про дім, де виросла, про батька, матір. Відчуття сім'ї і громадянського обов'язку зливалися воедино в родині Макогонів, їхній дім був домом відчинених дверей.

Початкову освіту Вільде здобула вдома. Згодом вчилася у Чернівецькому ліцеї №4 та гімназії в Станіславові (нині Івано-Франківськ). До цього міста родина перебралася через переслідування батька румунською окупаційною владою.

По закінченні гімназії Ірина Вільде навчалася на слов'янському відділі Львівського університету, але через матеріальні нестатки навчання не закінчила. Знайшла себе в журналістиці і почала писати перші твори.

У післявоєнні роки очолювала правління Львівської письменницької організації, обиралася депутатом Верховної Ради УРСР.

За життя письменниці її твори вийшли двома п'ятитомними виданнями – у

1967-1968 рр. мовою оригіналу, а в 1968 р. – у перекладі російською. Ще один п'ятитомник з'явився по смерті авторки – у 1987-му. Крім того, побачили світ десятки окремих видань, а роман-епоса "Сестри Річинські" виходив у двох книгах у 1958 та 1964 рр. У 1965 р. цей монументальний твір відзначено Шевченківською премією.

Кохання, що в серці назавжди

Рідкісна спостережливість Ірини Вільде, співчуття до поневоленого румунськими боярами селянства та передової учнівської молоді, перше чисте кохання стали поштовхом до написання автобіографічної повісті "Повнолітні діти". Герої цієї повісті – це герої її юнацьких чернівецьких років.

Особливо щемні сторінки роману даровані письменницею її першому коханню – Данкові Данилюку, справжнє ім'я якого – Олександр Омельський. Даруся Макогон була закохана в цього талановитого юнака. Кохання було взаємним і було незабутнє літо, яке Вільде згадуватиме все своє життя.

Цю любов до свого Сандика, як його пестливо називала письменниця, вона пронесла через усе життя. Виїхавши у 1940 році за кордон, Омельський зробив блискучу музичну кар'єру в США. Побачити його краєчком ока, а ні, то почути – було мрією Вільде. В 1964 році вона вперше відвідала США і мала майже чотиригодинну телефонну розмову зі своїм Сандиком. Після цього телефонного дзвінка в них встановилося жваве листування. Як стверджують дослідники її творчості, то було листування двох головних героїв "Повнолітніх дітей".

Та якось у листі до свого друга юності Вільде написала: " Я вирішила, коли почую, що наближаюся до неминучого кінця своєї дороги, спалити твої листи". Однак згаданий лист під заголовком "Тобі" письменниця ввела до своєї збірки "Окрушини".

І була війна, і смерть була

Ірині Вільде, як і багатьом радянським людям, довелося пережити фашистську окупацію. Всі жахи війни письменниця сповна відчула і на своїй сім'ї, своїй долі. В 1943 році у Станіславові було розстріляно її чоловіка – інженера Євгена Полотнюка. Вона залишається вдовою з двома синами на руках – Яремою та Максимом, змушена переховуватись із ними по чужих людях. Але знаходить у собі сили та бажання творити.

Після визволення західних областей України радянською армією Вільде переїхала до Львова і повинна була стати, як інші львівські письменники, палким пропагандистом нового життя. Проте в неї був свій, особливий стиль, який вирізняв її від інших побратимів по перу. В її творах тих років ніде немає сліпої похвали тодішньому режимові. Ще й досі дослідники її творчості не можуть зрозуміти: як вдавалося письменниці жити і творити у тому радянському режимі і відкрито не хвалити його вождів, партію? Мало того, її поважали, з нею рахувалися. Вона любила повторювати: "Вожді приходять і відходять, а я пишу про народ".

У 1949 році Вільде була обрана депутатом Верховної Ради Української РСР. У тому ж році за активну громадську роботу її нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора, а через вісім років, до 50-річчя від дня народження, — орденом "Знак

Пошани".

У повоєнні роки письменниця розгорнула цілеспрямовану роботу у Львівській організації Спільки письменників України. Разом із Ярославом Галаном і Петром Козланюком входила до складу редколегії журналу "Радянський Львів".

Раба пера

З-під пера письменниці вийшло близько сорока окремих книг, не рахуючи численних журнальних і газетних публікацій.

У 1971 році Ірина Вільде, уже лауреат Шевченківської премії, побувала у Веренчанці – селі своєї юності. Під час зустрічі з учнями школи розповідала, що життя у Веренчанці послугувало їй матеріалом для написання кількох повістей та низки оповідань. Це село називала своєю другою батьківщиною.

Вільде любила Україну всім серцем, всією душею. Вона знала свою правду, про яку не могла говорити вголос у ті роки. Героїчна сторінка її родини тісно пов'язана з ОУН. Вільде та її батько Дмитро Макогон декілька років провели в лавах цієї організації. За зв'язок із підпіллям постраждав чоловік письменниці, палким патріотом був син Максим. Вона часто повторювала : "Знаю тільки одне: любов до України вмере в мені з останнім моїм подихом".

Тодішня влада переслідувала її сина, слідкувала за ним. Але ніхто не наважувався ув'язнити сина самої Вільде! Невістка письменниці Антоніна Полотнюк пригадує, що свекруха часто розповідала про такий смішний казус. Телефон у квартирі прослуховувався. Коли вона брала слухавку, там спочатку лунало характерне клацання. Тоді Вільде говорила: "Слухай, слухай, свиняче вухо!" Це було таке "привітання" для кадебістів. Можна лише здогадуватись про їх реакцію на тому кінці дроту.

А ще, пригадує Антоніна Полотнюк, вона була великим правдолюбом і навіть страшною у своїй правді. Можливо тому її боялися?

Якось письменницьку делегацію з радянської України запросили до США. В складі цієї делегації була і Вільде. Американські журналісти, які, звичайно, ненавиділи усе радянське, запитали письменницю: " Це правда, що в СРСР переслідують людей і садять до тюрем, а в Україні говорять на російській мові?". Вільде знала: те, про що у неї запитують – правда, але відповіла: "Так, у нас є певні проблеми, тай у вас їх – не менше! Але я не та мітла, яка буде виносити сміття зі своєї хати!" Такої відповіді американці не чекали...

Писати письменниця любила рано-вранці. Ще всі сплять, а вона вже пише. У її домі часто бували інші знамениті письменники, то Вільде для них завжди накривала щедрі столи. Вона любила вишукане товариство, гарну гостину, розкішне життя. Зрештою, усе це вона заслужила своєю нелегкою письменницькою працею. У творчих колах її поважали і рахувалися, називали з пошаною "нанашка".

Якось про свою письменницьку працю Вільде сказала: "О, як я ненавиджу себе за те, що живу, плачу, хвилююся за своїх героїв. Без пера і аркуша я не уявляю собі життя!"

Мати, свекруха, бабуса

У домі письменниці Антоніни Полотнюк жила сім років і згадує ті часи з теплотою. Так склалося в її долі, що спершу вона познайомилася з Вільде у Заліщиках, а вже потім – з її сином. Скромна молода журналістка дуже сподобалась письменниці, пізніше у неї закохався її син Максим. Вони одружилися і пані Антоніна переїхала до помешкання Вільде у Львові. У них народилася дочка Даринка, яку назвали на честь знаменитої свекрухи. Даринку вона дуже любила і часто з нею гралася, читала казки.

Якою ж була Вільде в житті? Антоніна Полотнюк, що проживає нині в Заліщиках згадує:

— Живучи і спілкуючись із нею, я ніби закінчила другий університет. Я, студентка факультету журналістики, мала унікальну можливість спілкуватися з такою потужною особистістю, ім'ям у літературі! Вона була різною: веселою і сумною, суворою і лагідною, мала певні недоліки, як і кожна жива людина. Її життя – і творче, і особисте – проходило в мене на очах. Тому вона завжди застерігала мене: "Ніколи не пиши спогадів про мене, бо ти можеш описати, якою я була насправді!"

У свекрухи було все: ім'я, успіх, гроші, власний автомобіль, дача в Яремчі, покоївки і кухарки. Не було лише одного – особистого, жіночого щастя. Вона пробувала створити сім'ю, але безуспішно.

Не склалося в Антоніни Полотнюк моє життя з її сином Максимом. З дочкою Даринкою вона переїхала до Заліщиків.

У розквіті сил письменниця любила повторювати: "Я не живу, я танцюю життям і буду жити сто років!". Не судилося збутися цим словам. На схилі літ пам'ять дедалі частіше зраджувала їй, а згодом вона потерпала від розсіяного склерозу. Часто могла вийти з дому і заблукати, забувала своє ім'я і адресу проживання. Після цього хвороба закувала її в стінах квартири.

Останній раз знаменита Вільде відвідала свою невістку і внучку 1982 року. Як зрозуміла тоді пані Антоніна, приїхала вона прощатися зі своєю улюбленою Даринкою. Була дуже сумна, в очах бриніли сльози. Напевне, жінка відчувала, що човник її життя наближається до прірви...

Коли письменниця зійшла з автобуса у Львові, не могла зрозуміти, де перебуває. Якийсь міліціонер доправив її додому – і вона вже більше ніколи не покидала квартири. В цьому ж році, 30 жовтня її не стало. У 2012 році, 30 жовтня, виповнилося 30 років з часу смерті письменниці. Похована Ірина Вільде на Личаківському кладовищі у Львові.

У "Сестрах Річинських" головний герой стає священником. І як це часто буває в літературі – описане у творі згодом якимось дивом переходить у реальне життя автора. Правнук Ірини Вільде Степан – син її онуки Даринки – теж став священником, закінчив навчання у Львівській духовній семінарії. Він є гордістю бабусі Антоніни Полотнюк на землі, а з небес за нього радіють прабабуся Ірина і мама Даринка, яка пішла з життя від важкої недуги у молодому віці.

В автокатастрофі у США загинув і син Вільде Максим. Вона ніби забрала до себе усіх, кого любила.